

322. Vasmegyer határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ő, Sza, Á, Tö

A falu D-i szélén, az út jobb oldalán 2002. május 15-én terepbejárással igyekeztünk a falu határában több lelőhelyet azonosítani.

Mikecz-tag: A Köperi csatornától D-re a mély, vizes rész melletti első ÉNy-DK-i irányú magaslaton kova-, obszidiandarabot, talán megmunkált kavicsot és két szem őskori cserepet találtunk.

Homokbánya: A főúttól Ny-ra eső első párhuzamos utca végén felhagyott homokbánya fekszik egy közelítőleg É-D-i irányú buckasor legvégén. Ettől É-ra, a szántásban kevés őskori cserepet találtunk. A bánya látszólag üres volt.

Megyalja: A Nyírbogdány-Gyártelepre átvezető, nagyrészt aszfaltozott úttól K-re, a nagyfeszültségű vezetéktől D-re eső részen tudtuk a gyümölcsöst megnézni, és itt találtunk is főleg szarmata cserepeket (esetleg őskoriakat). A széles, É-D-i irányú homokdombnak a Ny-i lejtőjén volt régészeti anyag. A dombtetőre biztosan nem húzódott fel a lelőhely.

Megyery-kastély (Apáti-dűlő): Az egykori Megyery-kastély épülete ma is áll, a hűtőház területén fekszik. Parkját sajnos már teljesen tönkregyalázták, határai sem egyértelműek. Mindenesetre az épület egy közelítőleg É-D-i homok(?)domb D-i végén áll, valószínűleg az É-i végén kerültek elő a Kiss L. által említett Árpád-kori leletek.

Munkatársak: Mester Andrea, Simonné Asztalos Henrietta.

ALMÁSSY KATALIN – ISTVÁNOVITS ESZTER

323. Vác, Szerűskert

(Pest megye) Ő

2002. szeptember 18-án próbafeltárást végeztem a Németh László utcában építendő iskola helyén. Hat darab, ÉK-DNy-i irányú, 150 cm széles, gépi kutatóárkot ástunk.

A tapasztalt jelenségek igazolták előzetes feltevésünket a terület igen nagyfokú bolygatottságáról. Eredeti kultúrréteget csak a terület Ny-i szélén ásott I. kutatóárkokban találtunk, de csak az árok ÉK-i végén, mintegy 4 m hosszú szakaszon. Itt a felső, átlag 20 cm vastag feltöltés (köves, salakos, kavicsos törmelék) alatt 50–70 cm vastag humuszt, illetve barna humuszos homokot figyeltünk meg, amely alatt a sárga homok altalaj jelentkezett. A humusz nagyon kevés vörös paticsmorzsát tartalmazott, szórványosan pár jellegtelen őskori cserepet és egy talán kvád töredéket szedtünk ki belőle, objektumnak azonban nem volt nyoma. Az árok többi részét különböző közművekkel és szemétdöbrökkel bolygatták meg. A II–VI. kutatóárkokban régészeti leletet tartalmazó kultúrréteg nem volt.

Munkatárs: Mile Zsigmond gyűjteménykezelő.

KÖVÁRI KLÁRA

324. Vác, Vár

(Pest megye) Kö

2002. szeptember-október hónapjában és november első hetében tartott a régészeti kutatás a területen. A sportpálya salakos területe mellett 2001-ben nyitott szelvényben a tavaly meghagyott szint alá mélyítve a kora Árpád-kori rétegekig, illetve a bolygatatlan altalajig jutva több tárológödröt, két kemencét, egy fal törmelékcsövét tártuk föl. Valószínűleg azon a részen dolgoztunk, ahol az 1680. évi térkép szerint a déli várfalnak azt a sarkát találtuk meg, amelyiknél a fal észak, majd kelet felé fordulva elkeskenyíti a vár területét. Dolgoztunk még az 1999-ben és 2001-ben feltárt területeken, ahol szintén be kellett fejezni az anyagi okokból abbahagyott munkát. Dokumentáltunk két középkori sírt, amelyek az 1998-ban – a levéltár bejárata előtt – feltárt középkori temetőrészlethez tartoznak. Feltártunk két meglehetősen szétbontott falrészletet, az egyiknél küszöb, azaz bejáratkiképzéssel. Az 1999-ben előkerült két kis falrészletről kiderült, hogy egy négyszögletes, ablakmélyedéssel ellátott középkori helyiség részlete. Betöltésében rengeteg középkori kerámia és állatcsontanyag került elő. Nagyon szép, érdekes gótikus kályhacsempe-darabok is voltak közöttük. Előkerült a falak törmelékei között szórványként egy festett reneszánsz kőtöredék a Báthori-címer ábrázolásrészletével (madárkaromdarabok). Kitisztítottuk a nyugati várfal előtti cölöpsort, két-három sorban álltak volt a cölöpök. Megindult a cölöpök behelyezése. Megtisztítottuk az 1985-ben feltárt két toronyfalat is a várfal belső oldalán. Ennek friss geodéziai felmérése megtörtént, aminek eredményeképpen a torony megépítése megkezdődhet.

A D-i várfal további kutatásához elengedhetetlen a lebetonozott sportpálya felszabadítása a feltárás számára, mert 1983-ban a délkeleti saroktoronyból kiinduló, D felé haladó várfalat, illetve kezdetét konkrétan megtaláltuk, de a jelen felületen folytatását biztonsággal nem tudjuk rögzíteni.

TETTAMANTI SAROLTA

325. Vállaj, határátkelő

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) U

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Múzeumok Igazgatósága végezte el a beruházást megelőző feltárást, amelynek során csak az érintett terület közepén húzódó úttól keletre volt módunkban dolgozni.

A vizes-mocsaras területből alig kiemelkedő, lapos háton húzódott a lelőhely, egy középső-késő neolitikus telep, amelyen két sír maradványai is előkerültek. Az egyiket épen találtuk, a másiknak csak a maradványait sikerült feltárni, ezt a II. vh. előtti útépités során pusztították el. Mindkettőben voltak kagyló- és márványgyöngyök, és az egyikben megtaláltuk egy spondylus-karperccel is.

Maga a telep egy ma már nem látszó vízfolyás két partján húzódott. Az egykori vízmeder meandere bizo-

nyos fény- és talajviszonyok mellett látszódtak csak. 257 objektumot tártunk fel, ezek nagy része cölöplyuk volt. Hat olyan nagyméretű, részben agyaggyerő gödröt érdemes kiemelni, amelyeknek igen gazdag volt a leletanyaga: festett, illetve díszítetlen cserepek, állatcsontok, festékrögök, néhány csonteszköz. Kettő ezek közül hosszú, árokszerű objektum (valószínűleg épület részei), egy-egy áldozati gödörrel. Az áldozati gödrökbe ép edényt, nagyobb állatrészeket dobtak be.

A feltárást nagyban nehezítette a magasan álló talajvíz, ami még az igen sekély gödrökben is feltört a terület lefelé lejtő, északi és déli végén. A kis hát sokat kophatott, valószínű tehát, hogy az objektumok (pl. további sírok) egy része már korábban elpusztult.

A leletanyag a Jósa András Múzeumba került.

ALMÁSSY KATALIN – ISTVÁNOVITS ESZTER

326. Váncsod határa

(Hajdú-Bihar megye) R, Sza, Ge, Á

A debreceni Déry Múzeum 2002-ben megbízást kapott a MOL Rt-től a Mezőpeterd, Gyűjtőállomás – Kismarja, Nyugat 1. és Kismarja, Nyugat 2. gáztermelő kutak közötti gázvezeték nyomvonalának régészeti állapotfelmérésére. A 2002. március 23. és április 13. közötti terepbejárás során 19 lelőhelyet azonosítottunk a nyomvonalon, amely közül 6 lelőhely bizonyult igen intenzívnek. Ezeket a helyeket 2002. július 1. és augusztus 31. között megelőző ásatást folytattunk.

A *Kender-lámpa-dűlőben* (a terepbejárásakor 6. sorszámot nyert lelőhelyen), két korszaknak a nyomaira bukkantunk, amely egy mélyedés (a 20. század közepéig tó volt itt) partján feküdt. A késő római császárkori (szarmata) telep igen intenzívnek bizonyult. Az 1200 m²-nyi területen nagy mennyiségű és nagyon jelentős kerámiaanyag segítségével meg lehet próbálni a 3–4. századi szarmata telepek finomabb datálását is. Két gödörből a késő rézkori bádeni kultúrára jellemző leletanyag került elő. Ezen kerámiaanyag közül négy épen megmaradt, szájával lefelé fordított bögre érdemel különös figyelmet, amelyből szakrális tevékenységre (áldozati gödörre) lehet következtetni.

A *Fertő partja* (17. sz.) lelőhelyen előzetes várakozásokkal szemben szegényes leletanyag került felszínre. A 300 m²-nyi területen talált három korszakból mindössze egyetlen sírt lehet kiemelni, amely mellékleteivel (pl. bronzfibula és bronz övcsat) együtt fontos támaszul szolgálhat a szarmata sáncrendszer és a gepida-szarmata népcsoportok kapcsolatának kérdéséhez.

M. NEPPER IBOLYA – SZILÁGYI KRISZTIÁN ANTAL

327. Vecsés, Gyáli-csatorna–Dobó Katica utca–Arany János utca

(Pest megye) B, Sza, Á, Kö

Vecsésen a Gyáli-csatorna, Dobó Katica utca és Arany J. utca közötti területen lakópark építését megelőző pró-

baátást majd megelőző feltárást kezdtünk 2002 tavaszán. A területen 1998-ban a ceglédi Kossuth Múzeum régészei előzetes terepbejárást végeztek, melynek során kora bronzkori, szarmata, Árpád-kori és középkori település nyomait találták (90. lh.). A lelőhely összefügg az Arany J. u. D-i oldalán található hasonló korú 10. sz. lelőhellyel, ahol a ceglédi Kossuth Múzeum régészei végeztek megelőző feltárást az előző évben.

A próbaátás célja a lelőhely lehatárolása volt, hogy pontosan tudjuk, hány telket érint a régészeti lelőhely. A lakópark hat főútjának nyomvonalát lehumuszolták a gépek és nyesték a felületet. A D-i oldalon a telkek területén is húztunk még két kutatóárkot. Mindezek alapján kiderült, hogy a lakópark K-i oldalán a Gyáli-csatorna melletti részen iszapos, fekete a talaj, itt lelőhely nincs. A D-i oldalon (Arany J. u.) ritkábban lakott a terület. Itt főleg az Árpád-kori, középkori település árkaikat s gödreit találjuk.

É felé haladva egyre sűrűbben a szarmata telep háza, hulladék- és tárolóvermei találhatók. A kora bronzkori telep gödrei középtájon, egy-egy foltban jönnek elő. A megelőző feltárást a D-i területen 9 telken, az É-i területen 32 közül 8 telken végeztük el.

Kora bronzkori telep: 12 gödör és egy házrészlet került elő. Valamennyi, egy gödör kivételével, egy foltban, a terület közepén (II-VII. út kereszteződés) található. Állatcsont, patics, őrlőkő, pattintott kőeszköz s kézzel formált kerámia volt bennük.

Szarmata telep: 74 gödröt, 16 árkot, 4 házat tártunk fel a lakópark középső, É-i és Ny-i felén. Az árkok a terület É-i felén sűrűsödnek. A szarmata lakóházak félig földbe mélyített, szabályos négyszög alakú, cölöpszerkezetes építmények, háromnak a sarkában külső kemence is előkerült. A II. úton megfigyeltük egy K-Ny irányú házhoz három épületét.

A telep leletanyagában főleg korai, 2–3. századi szürke, behúzott peremű tálak, duzzadt peremű edények, piros festett sigillata-utánszámok találhatók. Római importként egy-két sigillata edény is idekerült. A telep egy része a 4. század második feléig lakott volt – véljük a szürke, kavicsos anyagú, profilált fazékperemek alapján. A szarmata telep többrétegű. A korábbi gödröket gyakran későbbi árkok vágják.

Árpád-kori, középkori telep: 24 gödröt, 9 árkot, 7 házat bontottunk ki. A lakópark D-i részén, az Arany János u. felőli részen helyezkedik el a telep. É-i és K-i záródása már összefonódik a szarmata teleppel (I, II-VII. út kereszteződés), néha vágja a korábbi gödröket, házakat. Lakóház kettő került elő. Az egyik szabályos négyszög alakú, félig földbe mélyített ház, szélein cölöplyukakkal. A ház ÉK-i sarkához kemence csatlakozott. A másiknak is megvan a kemencéje, mellette egyenes sorban nagy cölöplyukak, ami felszíni boronaházra utal.

A leletanyag elég kevés. A jellegzetes bekarcolt vízszintes illetve hullámvonallal díszített Árpád-kori cserepek a 10–12. századra kelteznek a telepet. Néhány árok a középkor későbbi szakaszára tehető.